

САМООЦЕНКАТА – ИНСТРУМЕНТ ЗА ИЗМЕРВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО И РАЗКРИВАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА ЗА РАЗВИТИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Ирина Гетова-Георгиева, Марияна Винарова

*Професионална гимназия по стопанско управление,
администрация и услуги „Атанас Буров“ – Силистра*

Резюме. Основен и определящ фактор за качеството на образованието и обучението е създаването и поддържането у учениците, учителите и ръководството на мотивация за постигане на качество чрез периодично и обективно оценяване на дейността им и справедливо възмездяване за получените резултати. Самооценката е механизъм за измерване на качеството на професионалното образование на базата на ясни и прозрачни правила и процедури. Чрез нея се разпознават добрите практики и се създават условия за тяхната устойчивост, разкрива се потенциалът за развитие на гимназията, идентифицират се проблемните области, предприемат се съответните мерки и действия и се очертават приоритетите за следващите оценки.

Keywords: self-evaluation, vocational education, motivation, best practices

В условията на бързи политически, икономически и технологични промени професионалното образование и обучение е важно средство за реализация на бъдещите специалисти на работното място, а на отделния човек – средство за адаптиране към света, в който живее. Професионалното обучение е необходимост и приоритет за голяма част от гражданите на Европа през XXI век.

Бизнесът днес има нужда от компетентни кадри, мобилни, с развито икономическо мислене, адекватна езикова подготовка, специфични знания и умения, отговарящи на социално-икономическия профил на пазара на труда. В съвременните условия нараства и интересът на младите хора към икономическите професии, както и възможността все по-категорично да заемат мястото си във финансовия мениджмънт на фирмата, да разширяват спектъра на приложение на теоретичните си знания и практически умения.

В Националната програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание 2006 – 2015 г. се отчита:

- училищата не отразяват нуждите на пазара на труда, като не обучават специалисти по професии и профили, характерни за региона;
- местните власти придобиват правомощия по отношение на определяне броя и видовете професионални и специални училища;
- реструктуриране на мрежата от професионални училища, адекватна на специфичните социално-икономически характеристики на отделните региони.

Професионалното образование и обучение безспорно има своите традиционни достойнства, които следва да бъдат съхранени. Едновременно с това динамичният, високотехнологичен и глоболизиращ се свят поставя нови предизвикателства, което предполага развитието на професионалното образование като гъвкава и адаптивна система – отразяваща социално-икономическия профил и състоянието на пазара на труда и вписваща се в общата визия за регионално развитие.

В отговор на потребностите на заинтересованите страни – потребители на кадри, училището трябва да предоставя ефективно и качествено обучение. Постигането на определено ниво на качество на обучението е процес, изискващ целенасочено планиране и организация.

ПГСУАУ „Атанас Буров“ е водеща държавна професионална гимназия в област Силистра, предоставяща качествена подготовка в сферата на стопанското управление, туризма и услугите. Стреми се да бъде национално призната като такова училище и се ползва с доверието на стопанските организации – потребители на кадри, и обществеността в региона.

За своята половинвековна история ПГСУАУ „Атанас Буров“ създаде собствен облик и мисия, завоюва трайно и достойно място в града и региона, утвърди се като ключов и притегателен образователен център.

ПГСУАУ „Атанас Буров“ – модерно училище за качествено професионално образование за икономически знания и просперитет.

Мисията на училището е „Повишаване качеството на професионалното образование за създаване и усъвършенстване на мобилна работна сила, адаптирана към потребностите на пазарната икономика, конкурентоспособна на националния и международния пазар“.

Основните компоненти на мисията са:

- да създава условия за висококачествена общообразователна и професионална подготовка на учениците в съответствие с държавните образователни изисквания;

- да осигурява висококачествени образователни продукти и услуги на учениците като вътрешни потребители с цел ускоряване и подпомагане развитието на общообразователните и професионалните знания, умения и компетенции на учениците.

Основен и определящ фактор за качеството на образованието и обучени-

ето е създаването и поддържането у учениците, учителите и ръководството на мотивация за постигане на качество чрез периодично и обективно оценяване на дейността им (на базата на ясни и прозрачни правила и процедури) и справедливо възмездяване за получените резултати. Поетапно се въвежда училищна система за управление на качеството на професионалното образование (УСУКПОО). Целта е постигане на максимално възможно равнище на качеството чрез най-ефективното използване на външните и вътрешните ресурси. Оперативната дейност за управление на качеството се администрира от Комисия по качество на професионалното образование и обучение.

В ПГСУАУ „Атанас Буров“ – Силистра, са въведени Вътрешни правила за осигуряване и поддържане на качеството на образованието и обучението (ВПОКОО) съгласно изискванията на Заповед № РД09-872/29.06.2012 г. на МОН. Те обхващат образованието и обучението на ученици и граждани в образователните степени – основна и средна, обучаваните за I, II и III степен на професионална квалификация, както и във форми на продължаващо професионално обучение (квалификация и преквалификация) в професионалните направления: „Финанси, банково и застрахователно дело“, „Счетоводство и данъци“, „Администрация и управление“, „Използване на компютри“, „Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг“, „Пътувания, туризъм и свободно време“.

Вътрешните правила за **осигуряване на качество** към ПГСУАУ „Атанас Буров“ – Силистра, обхващат дейности, свързани с управление на качеството на обучение и на педагогически и непедagogически персонал. Те са процесно ориентирани и в тях се открояват три групи процеси.

Управленски процеси: взаимоотношения с клиенти – ученици, родители, училищен персонал и граждани, включващи:

- измерване на удовлетвореността на клиентите;
- вътрешни одити;
- управление на несъответствия, коригиращи и превантивни действия;
- подобряване на процесите.

Основни процеси (учебна и възпитателна дейност), включващи:

- планиране на учебната дейност;
- разработване на училищни учебни планове;
- ученически прием;
- обучение и възпитание на ученици: училищно, извънкласно и извънучилищно;
- професионално обучение на граждани;
- дипломиране и придобиване на степен на професионална квалификация;
- продължаващо обучение и повишаване на професионалната квалификация;

– валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене.

Спомагателни процеси (управление на ресурсите), включващи:

- осигуряване на финансови, материални и информационни ресурси;
- назначаване, атестиране и обучение на персонала;
- осигуряване на реални работни места за учебна и производствена практика;
- осигуряване на социални партньори за участие в провеждането на държавните изпити за придобиване на степен на професионална квалификация;
- разработване на проекти на международно, национално и регионално ниво;
- осигуряване на здравословна и безопасна работна среда.

В гимназията се прилага механизъм за измерване на качеството на професионалното образование чрез извършване на самооценка в рамките на съвместен проект на МОН с Британския съвет в България по области и критерии, утвърдени със Заповед № РД09-872/29.06.2012 г. на МОН.

Чрез самооценката се диагностицира качеството на професионалното образование и обучение в ПГСУАУ „Атанас Буров“. Разпознават се добрите практики и се създават условия за тяхната устойчивост, разкрива се потенциалът за развитие на гимназията, идентифицират се проблемните области, предприемат се съответните мерки и действия и се очертават приоритетите за следващите оценки.

Самооценката се извършва от специално назначена със заповед на директора комисия. Работата на комисията преминава през етапи на планиране, прилагане, оценяване и преразглеждане/обратна връзка.

Комисията използва разработени процедури за оценяване, като се базира на портфолиото – инструмент за самооценка, разработено от всички, карти за самооценка на труда на учителите. Прилагат се разработените и утвърдени от директора модели за събиране на доказателствен материал, бланки за различни справки, протоколи, анкетни карти, чек-лист. В процеса на работата си комисията използва интервюто като техника за оценяване.

Поради големия състав комисията работи в различните области по екипи и решенията в тях се взимат с консенсус.

Комисията допуска актуализиране на утвърдения инструментариум в хода на информационните потребности.

След провеждане на оценяването комисията представя получените резултати под формата на доклад-анализ на Педагогически съвет, в който се посочват приоритети за следващо оценяване. Задължително след запознаване на колектива резюме от доклада се публикува на сайта на училището с оглед осигуряване на прозрачност.

Постижения и добри практики в гимназията

Област „Училищен мениджмънт“

– Ясна и целенасочена политика за провеждане на качествено професионално образование и обучение. Планирани приоритети и цели, конкретни дейности, срокове и отговорности. Ефективна система за мониторинг и контрол.

– Приемане на самооценката като показател за резултатите от дейността.

– Разнообразие от форми и дейности на регионално, национално и международно ниво за повишаване квалификацията на учителите.

– Екипна работа на учителския колектив в комисии и при изпълнение на дейности.

– Мотивиране и стимулиране на персонала чрез система за морално и материално стимулиране на учители. Наличие на критерии за оценка на труда им.

– Спазване на правилата и процедурите по взаимоотношенията с персонала – прозрачност и откритост на управленските решения.

– Осигурен достъп до законовата, подзаконовата и учебната документация.

– Високо качество на административното обслужване.

Област „Училищна среда“

– Създадена благоприятна среда за успешна организация и провеждане на учебния процес. Осигуреност с материали и консумативи за общообразователната и професионалната подготовка и клубни изяви.

– Осигурена достъпна архитектурна среда – рампа и две адаптирани санитарни помещения за инвалиди, оборудвани кабинети за практическо обучение съгласно ДООИ, поддържани класни стаи и училищен двор.

– Осигурени технически средства и интернет (Wi-Fi) във всички стаи за успешно прилагане на ИКТ в учебната работа.

– Наличие на библиотечен информационен център и осигурен постоянен достъп на всички ученици по всяко време на учебния ден до библиотеката и интернет.

Област „Обучение и учене“

– Създадени условия за пълноценна изява на ученическата личност чрез финансиране на извънкласни форми и изяви. Голямо разнообразие на извънкласните форми и обхванати около 80 % от учениците в тях, ресурсна обезпеченост, популяризиране и рекламиране на дейностите им.

– Работа по 11 проекта и програми със сформирани по два екипа в 7 от тях. Участие и на ученици при разработване и реализиране на

училищни проекти.

– Възможност на учениците за практическо приложение на теоретично получените знания и тяхното непрекъснато усъвършенстване и развитие чрез участие по проекти и осигуряване на реални работни места по програма „Леонардо да Винчи“ (вкл. в чужбина).

– Участие в проект „Ученически практики“ – възможност за адаптация и реализация на работното място на над 400 ученици от обучаваните в дневна форма.

– По методични обединения са налични тестови банки с разработени критерии при различните видове проверка и оценка на знанията на учениците – тестова, писмена форма, устно изпитване, контролни работи или други форми – самостоятелна работа, презентации.

– Учителите управляват поведението на учениците, като изграждат ясна и позитивна рамка за реда в класната стая, в съответствие с правилника за дейността на училището.

– Активна работа по гражданско образование.

– Участие на ученици в 13 национални състезания и конкурси по професии и постигнати: едно I първо място индивидуално, две I места отборно, две III места отборно, едно пето индивидуално и множество специални награди.

– Повишени резултати на ДЗИ и СПК.

– Изградени взаимоотношения на партньорство между ученици и учители, умения за самооценка на ученици и учители и работа в екип.

Област „Училищно партньорство“

– Партньорство с професионални гимназии от Румъния, Молдова, Франция и др.– обмяна на опит, съвместни инициативи, училищни визити и стажове за ученици от направление „Пътуване, туризъм и организация на свободното време“ в чужбина.

– 100%, във висока степен са удовлетворени от получената подготовка в гимназията.

– Добро взаимодействие с институциите в системата на народната просвета, органите на местното самоуправление, териториалните органи на изпълнителната власт.

– Работа с проблемни ученици и намаляване на проявите на агресия в училището.

– Изградена училищна политика за връзка с електронни и печатни медии. Активни взаимоотношения със социални домове и множество благотворителни инициативи чрез „Доброволчески клуб 365“.

– Водене на регистър за социалниците партньори, осигуряващи работни места за ПП, и др. съвместни дейности.

Приоритети за следващо самооценяване

Усъвършенстване на професионалното образование и обучение и оценка на качеството на ПОО в училище

– Продължаване на работата по повишаване качеството на професионалното образование и оценка на качеството на професионалното образование.

– ДЗИ като оценка за качествено образование.

– Създаване на условия за целенасочена подготовка на учениците за ДЗИ по български език и другите матурирети предмети.

– Повишаване нивото на функционална грамотност на учениците. Разширяване и обновяване на библиотечния център.

– Активно включване на ИКТ в учебния процес.

– Мотивиране за постигане на високи резултати на ДКИ за СПК.

– Поддържане на професионални направления и професии, обвързани с изискванията на пазара на труда и социално-икономическите характеристики на региона.

Самооценка на качеството на ПОО и постигнатите резултати

– Продължаване на екипната работа на комисията по самооценяване. Разширяване на обхвата на анкетираните страни по различни показатели и спектри на дейности.

– Проучване на мнението на международните партньори за съвместните проекти.

– Включване на временни комисии за обработка на данни от анкетни проучвания (в т.ч. от направление „Туризм“ и колеги по чуждоезиково обучение за обработка на данни от чуждестранните партньори).

– Водене на регистър за социалните партньори, осигуряващи работни места за ПП, и др. съвместни дейности.

Повишаване на авторитета, социалния статус и кариерното развитие на учителите в ПГСУАУ „Атанас Буров“

– Активизиране на дейността на учителската колегия за повишаване на личната професионална квалификация и прилагането на иновативни педагогически практики в учебния процес.

– Участие по проекти за квалификация на учителите.

– На база показани резултати диференциране на основната заплата на учителите.

Модернизиране на професионалното образование чрез подобряване на материалната база

– Продължаване на модернизацията и ремонта на МТБ в училище и санитарните помещения и осигуряване на благоприятна жизнена и работна среда и по-добри условия за практическо обучение чрез програмно финансиране, делегиран бюджет и участия по целеви проекти.

Създаване на условия за пълноценна изява на ученическата личност и финансиране на дейности в училище

– Участие в проектите УСПЕХ и „Ученически практики“ и други проекти и национални програми.

– Адекватна училищна политика по гражданско образование.

Засилване на комуникацията с родители и приобщаването им към училищния живот

– Включване на УН в инициативи на гимназията.

Насърчаване на сътрудничеството с бизнеса

– Засилване на връзката между училище и работодатели чрез участие в съвместни проекти, осигуряване на работни места за ПП, разработване на програми за обучение на възрастни и др.

Активизиране на дейностите по организиране на обучителни форми към Агенцията по заетостта и други потребители на образователни услуги

– Продължаване на работата по програма „Учене през целия живот“.

– Организиране на курсове за професионална квалификация.

– Продължаване на работата по Наредба №2 от 13.11.2014г. за валидиране на професионални знания, умения и компетентности.

Резултати от самооценяването

– Гимназията има ясна визия за силните, слабите страни и реализирания напредък.

– Педагогическият и непедагогическият персонал е мотивиран да търси пътища за подобряване на качеството на ПОО.

– Служителите и учителите придобиват по-добро разбиране за естеството на работа си и тази на директор, инспектор и експерт от РИО.

– Повишена е степента на ангажираност на персонала.

– Набелязани са мерки и методи за отстраняване на слабите ни страни.

– Формулирани са приоритети за следващо самооценяване.

Самооценяването в Професионалната гимназия е основен елемент от Системата за управление на качеството и естествен процес, целящ подобряване ефективността на работата. Тя се използва като управленски инструмент за преосмисляне на приоритетите, анализ на състоянието и дава отговор на въпроса „Къде сме ние?“, разкрива какъв е нашият потенциал за развитие.

SELF-ASSESSMENT – A TOOL FOR MEASURING THE QUALITY AND THE POTENTIAL FOR DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION

Abstract. One of the keystones of education and training for students, as well as for their teachers, is the motivation to achieve, which, in all cases, needs to go through a periodic and objective evaluation, and fair consideration of the results obtained. Self-assessment is a mechanism for measuring the quality of vocational education based on clear and transparent rules and procedures. It is used to identify best practices and create conditions for their sustainability, but also it reveals problematic areas in education.

✉ **Mrs. Irina Getova-Georgieva, Mrs. Mariyana Vinarova**
Vocational School of Business Management,
Administration and Services “Atanas Burov”
Silistra, Bulgaria
E-mail: economics_ss@abv.bg